

KRW IJssel geulen cluster III
Natuurbeschermingswet en
Flora- en faunawet

24 juni 2014

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Dit is een aangepaste versie van de Natuurtoets KRW IJssel oevers Cluster III, naar aanleiding van de definitieve aanwijzing van de Rijntakken als Natura 2000-gebied. Hierdoor was het noodzakelijk de reeds ingediende aanvraag voor een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet aan te passen. De aanvraag voor een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is *niet* aangepast. Die ontheffing is / wordt dan ook in juni/juli 2014 verleend op basis van de oorspronkelijke Natuurtoets (maart 2014).

In de bijlagen staan daarom alleen kaarten voor de Natuurbeschermingswet. In de bijlagen zijn alleen kaarten opgenomen van locaties waar relevante habitattypen, habitatsorten of vogels zijn waargenomen. Voor de habitattypen en -soorten zijn alleen kaarten opgenomen voor de oevers in of direct nabij Habitatrictlijngebied. In delen die alleen zijn aangewezen voor de Vogelrichtlijn, gelden sinds de definitieve aanwijzing, namelijk geen doelen meer voor habitattypen of habitatsorten.

Om te voldoen aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) worden langs de gehele IJssel nevengeulen gegraven en oevers geoptimaliseerd (zie kader volgende pagina). Deze KRW-maatregelen zijn onderverdeeld in drie clusters. Tauw heeft van het waterschap Vallei en Veluwe opdracht gekregen om de maatregelen uit Cluster III te toetsen aan de Natuurbeschermingswet. Cluster III betreft het aanleggen van geulen op zeven locaties. Alle locaties liggen in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel, in de provincie Overijssel en provincie Gelderland. Activiteiten in Natura 2000-gebieden dienen altijd aan de Natuurbeschermingswet 1998 te worden getoetst.

De maatregelen uit Cluster III betreffen het aanleggen van geulen in:

- Gelderse Toren
- Reuversweerd
- Rammelwaard
- Katerstede
- **Welsumerwaarden**
- Vorchterwaarden
- Buitenwaarden Wijhe

Cluster 1 (aanleggen twee geulen) en cluster II (optimaliseren 19 oevers) zijn in separate rapporten getoetst aan de Natuurbeschermingswet en Flora- en faunawet.

Wijzigingen in Definitief aanwijzingsbesluit Natura 2000

Aanwijzing Natura 2000 Rijntakken

De staatssecretaris van Economische Zaken heeft op 29 april 2014 het Natura 2000-gebied Rijntakken definitief aangewezen. Dit is een samenvoeging van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten Uiterwaarden-IJssel, Gelderse Poort, Uiterwaarden Waal en Uiterwaarden Neder-Rijn.

De vergunning voor de Natuurbeschermingswet is aangevraagd op basis van het ontwerp-aanwijzingsbesluit Uiterwaarden IJssel. In dit rapport zijn de activiteiten getoetst aan de doelen en begrenzing van de definitieve aanwijzing Natura 2000-gebied Rijntakken.

Belangrijk verschil met de ontwerp-aanwijzingsbesluiten is het schrappen van de complementaire doelen; tevens zijn enkele instandhoudingsdoelen gewijzigd. Belangrijkste wijziging in de begrenzingen zijn uitbreidingen in Habitatrichtlijngebieden in de uiterwaarden. Dit heeft echter geen betrekking op de plangebieden uit Cluster III. De begrenzing binnen de uiterwaarden van deze plangebieden is gelijk gebleven. Daarnaast is het water tussen bepaalde kribvakken nu aangewezen voor de Habitatrichtlijn vanwege de aanwezigheid van het habitatype H6230B Beken en rivieren met waterplanten (grote fonteinkruiden) en het leefgebied van de rivierdonderpad. De instroom- en uitstroomopeningen van de geulen zijn gecontroleerd aan de hand van de nieuwe begrenzingskaarten horende bij het definitieve aanwijzingsbesluit voor Rijntakken. De instroomopening van de geul in de Rammelwaard ligt in een kribvak dat is aangewezen voor de Habitatrichtlijn. In dit kribvak is het habitatype niet aanwezig, wel is geschikt leefgebied voor de rivierdonderpad aanwezig. De ontwikkeling in de Rammelwaard wordt daarom getoetst op effecten op het leefgebied van de rivierdonderpad.

Op alle overige locaties zijn de relevante kribvakken niet aangewezen voor de Habitatrichtlijn en is een toetsing aan habitatype of rivierdonderpad (behalve externe werking) niet nodig.

Tevens gelden doelen die eerder alleen voor één van de deelgebieden (bijvoorbeeld Uiterwaarden IJssel) waren vastgesteld, nu voor alle deelgebieden binnen de Rijntakken. Vergeleken met het concept aanwijzingsbesluit heeft de Uiterwaarden IJssel er daardoor extra doelen voor:

Habitatsoorten	Broedvogels	Niet-broedvogels
Zeeprk	Dodaars	Toendrarietgans
Rivierprk	Roerdomp	Brandgans
Elft	Woudaap	Bergeend
Zalm	Watersnip	Goudplevier
	Oeverzwaluw	Kemphaan
	Blauwborst	
	Grote karekiet	

Nieuwe habitatsoorten

De nieuwe habitatsoorten zijn trekvissen. Deze soorten gebruiken de IJssel (potentieel) tijdens de trekperiode. Het leefgebied van deze soorten ligt in de IJssel, het water in de uiterwaarden van de IJssel heeft geen belang voor deze soorten. De werkzaamheden aan de oever van de IJssel zijn zeer lokaal (alleen bij uit- en instroomopeningen) en tijdelijk. Een effect op de instandhoudingsdoelstellingen is daarom uitgesloten. Deze soorten blijven verder buiten beschouwing.

Nieuwe broedvogels

In de plangebieden van Cluster III zijn uit de literatuur (zie paragraaf 2.1) geen broedgevallen bekend van de nieuwe soorten broedvogels.

Woudaap, roerdomp, blauwborst en grote karekiet zijn moerasvogels. Op de kaarten van het concept beheerplan staat alleen de Havikswaard aangegeven als kerngebied voor moerasvogels in het deelgebied Uiterwaarden IJssel. In of nabij de Havikswaard vinden geen werkzaamheden plaats. Gelet hierop en het ontbreken van bestaande broedlocaties in de plangebieden van Cluster III zijn effecten op deze soorten uitgesloten.

De dodaars kan in plassen / kleiputten van de uiterwaarden van de IJssel broeden. Van de plangebieden van Cluster III zijn alleen de volgende gebieden geschikt als broedgebied:

- Rammelwaard
- Katerstede (volgens waarneming.nl in 2014 een broedgeval)
- Buitenwaarden Wijhe

De plangebieden blijven in dezelfde mate geschikt als broedgebied voor deze soort. Mogelijke effecten beperken zich tot verstoring tijdens de werkzaamheden. In deze plangebieden wordt alleen tijdens het broedseizoen gewerkt als vastgesteld is dat geen broedende vogels aan het broeden zijn. Effecten op de dodaars zijn daarom uitgesloten. Deze soort blijft verder buiten beschouwing.

De watersnip broedt in moerassen maar ook in zeer vochtige schrale graslanden in uiterwaarden. Dit broedbiotoop is vergelijkbaar met dat van het porseleinhoen. Uit de toetsing is gebleken dat er geen effecten op broedgebieden van het porseleinhoen optreden. Binnen de plangebieden van Cluster III zijn ook geen broedgevallen van de watersnip bekend. Gelet op het voorgaande zijn effecten uitgesloten en blijft deze soort verder buiten beschouwing.

De oeverwaluw broed in holen in steile wanden. Alleen in de Rammelwaard zijn broedgevallen van de oeverwaluw bekend (waarneming.nl). Op deze locatie worden geen steilwanden aangetast. Bovendien wordt niet tijdens het broedseizoen gewerkt of alleen nadat is vastgesteld dat geen broedende vogels aanwezig zijn. Effecten op de oeverwaluw zijn daarom uitgesloten. Deze soort blijft verder buiten beschouwing.

Nieuwe niet-broedvogels

De leefgebieden (en effecten hierop) van de nieuwe niet-broedvogels zijn vergelijkbaar met die van de niet-broedvogels uit het concept aanwijzingsbesluit. De nieuwe soorten zijn daarom meegenomen in de toetsing van alle plangebieden in Cluster III.

Nieuwe habitattypenkartering

Sinds de definitieve aanwijzing in april 2014 is tevens een nieuwe habitattypenkaart beschikbaar in het Natura 2000-gebied. De activiteiten zijn getoetst aan deze meest recente habitattypenkaart. Daarnaast is gebruik gemaakt van andere inventarisatiegegevens (zie paragraaf 2.1)

Kaderrichtlijn Water IJssel

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die erop gericht is de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa te verbeteren. De KRW schrijft voor dat het oppervlakte- en grondwater van alle wateren in 2015 van goede chemische kwaliteit moet zijn en dat de ecologische kwaliteit van het water in orde moet zijn. Dit geldt ook voor de waterkwaliteit van de IJssel. Om de gewenste situatie voor de IJssel te realiseren, is een aantal maatregelen vereist.

Aangezien de IJssel een *sterk veranderd* waterlichaam is, geldt voor de IJssel de doelstelling van het GEP (Goed Ecologisch Potentieel). Het GEP wordt afgemeten aan de fysisch-chemische toestand, fytoplankton, waterplanten, vis en macrofauna (ongewervelde dieren). In de huidige situatie is de gewenste toestand in de IJssel nog niet bereikt. De condities voor stroomminnende vis en -macrofauna moeten verbeteren. Voor waterplanten geldt dat deze voldoet aan het GEP van de IJssel. Concreet komt het er op neer dat binnen het IJsselsysteem dát gerealiseerd moet worden wat haalbaar is binnen de huidige functies (scheepvaart, landbouw, bedrijvigheid en natuur) van het IJsselsysteem om zodoende de gewenste toestand te behalen (het GEP).

Rijkswaterstaat en Waterschap Vallei en Veluwe werken samen aan de opgave KRW IJssel. De inhoudelijke verantwoordelijkheid voor de plannen ligt bij Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor het kwaliteitsbeheer in het winterbed van de IJssel. Waterschap Vallei en Veluwe is verantwoordelijk voor de uitvoering van het programma KRW IJssel. Dit programma bestaat uit op zichzelf staande projecten. De projecten liggen langs de IJssel vanaf het Apeldoorns Kanaal bij Dieren tot en met de Koppelerwaard bij Wilsum.

1.2 Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 beschermt Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan deze wet noodzakelijk. Voor de Natura 2000-gebieden zijn in (ontwerp)aanwijzingsbesluiten de instandhoudingsdoelen vastgesteld. De beoogde ontwikkeling wordt getoetst aan deze instandhoudingsdoelen.

Indien de ontwikkeling de instandhoudingsdoelen schaadt, spreekt men van een significant negatief effect. Als een significant negatief effect niet uit te sluiten is, is een passende beoordeling noodzakelijk. Dit is een uitgebreid onderzoek naar de effecten van de ontwikkeling. Als uit de passende beoordeling blijkt dat een significant negatief effect niet is uitgesloten, en deze niet door maatregelen gemitigeerd kan worden, is het noodzakelijk te onderbouwen dat geen alternatieven aanwezig zijn, sprake is van een dwingende reden van openbaar belang en dient de schade gecompenseerd te worden. Een nadere beschrijving van de Natuurbeschermingswet 1998 is te vinden op onze website: www.tauw.nl/natuurwetgeving.

KRW-doelen en Natura 2000-instandhoudingsdoelen

Hoewel de KRW-maatregelen getoetst moeten worden aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelen, is het doel van de KRW-maatregelen om ook de Natura 2000-doelen te versterken. Indien de maatregelen een mogelijk negatief effect hebben op de habitattypen of soorten is in het ontwerp zoveel mogelijk aangepast om dit te voorkomen.

1.3 Flora- en faunawet

De bescherming van dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten namelijk:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud mits wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten waaronder de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

Vogels hebben in de Flora- en faunawet een bijzonder status. Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd

Naast de bescherming van soorten uit tabel 1, 2 en 3 kent de wet een zorgplicht. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Voor tabel 1-soorten geldt voor de beoogde ontwikkeling een vrijstelling. Deze soorten worden in dit rapport niet behandeld. Een nadere beschrijving van de Flora- en faunawet is te vinden op onze website: www.tauw.nl/natuurwetgeving.

2 Methode

2.1 Algemeen

De eerste stap is het bepalen van de aanwezige beschermde natuurwaarden op de locaties.

Hiervoor zijn de volgende gegevens gebruikt:

- Natuurtoets en Passende beoordeling KRW-Maatregelen (Oranjewoud, 2012)
- Veldonderzoek (Ecogroen 2011, 2012 en 2013)
- Een veldonderzoek februari 2013 en natuurtoets (Tauw, 2013)
- De habitattypenkaart (Natura 2000 Rijntakken, 2014)
- Onderzoekgegevens Programma Stroomlijn (Rijkswaterstaat, 2012)
- Onderzoeksgegevens Ruimte voor de Rivier-projecten (Rijkswaterstaat, 2012)
- Verspreidingsgegevens Staatsbosbeheer
- Gegevens Beverwerkgroep IJssel

2.2 Toetsing Natuurbeschermingswet

Uit bovenstaande gegevens is geconcludeerd welke soorten en habitattypen mogelijk in het gebied voorkomen. Dit vormt het vertrekpunt van de toetsing aan de Natuurbeschermingswet. De toetsing aan de Natuurbeschermingswet is vervolgens uitgevoerd door de volgende stappen te doorlopen:

1. Op welke door de Natuurbeschermingswet beschermde natuurwaarden zijn effecten op voorhand uitgesloten?
2. Voor welke soorten en habitattypen is een nadere toetsing aan de Natuurbeschermingswet noodzakelijk? Beschermde soorten en habitattypen die de afgelopen jaren niet zijn aangetroffen in het gebied en waarbij het gebied ook geen potentieel leefgebied vormt worden niet meegenomen in de toetsing
3. Effectbeoordeling Natuurbeschermingswet op basis van het ontwerp van de KRW-maatregelen
4. Welke mitigerende maatregelen zijn nodig?
5. Veroorzaakt het project in combinatie met andere activiteiten een significant effect (cumulatietoets)?
6. Is een vergunning van de Natuurbeschermingswet nodig en kan deze worden verleend?

2.2.1 Instandhoudingsdoelen Natura 2000

Natura 2000 beschermt gebieden die zijn aangewezen voor de Vogelrichtlijn, Habitatrictlijn en Beschermd Natuurmonumenten. Het Natura 2000-gebied is in zijn geheel aangewezen voor de Vogelrichtlijn. Alle locaties worden daarom getoetst op effecten op de doelen voor vogels.

Delen van het Natura 2000-gebied zijn aangewezen voor de Habitatrichtlijn. Alleen locaties die binnen de begrenzing of invloedssfeer van de Habitatrichtlijn liggen worden getoetst op effecten op de doelen voor habitattypen en -soorten.

Tenslotte zijn onderdelen van het Natura 2000-gebied aangewezen als Beschermd Natuurmonument. Door de definitieve aanwijzing van Rijntakken als Natura 2000-gebied is de status als Beschermd Natuurmonument vervallen. De doelen worden echter in het Natura 2000-aanwijzingsbesluit opgenomen. Over het algemeen zijn de doelen van de Beschermd Natuurmonumenten vergelijkbaar met de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. In de locaties die zijn aangewezen als Beschermd Natuurmonument wordt bekeken of aanvullend op de doelen van het Beschermd Natuurmonument moet worden getoetst.

Kerngebieden

Voor een aantal Natura 2000-doelen met uitbreidingsopgaven zijn 'kerngebieden' aangewezen in het Natura 2000 beheerplan (voorbeeld kerngebieden voor droge graslanden, rietmoeras of kamsalamander). In deze kerngebieden wordt de opgave die uit het aanwijzingsbesluit voortkomt voor betreffend habitatype of betreffende soort gerealiseerd. Herstel- en ontwikkelingsmaatregelen voor betreffend doel worden in de kerngebieden genomen en kunnen eventueel ten koste gaan van andere Natura 2000-waarden (zonder uitbreidingsopgave) in het kerngebied. Buiten de kerngebieden hoeft voor betreffend doel geen rekening gehouden te worden met eventuele uitbreidingsopgaven.

Bestaande Natura 2000-waarden buiten kerngebieden moeten wel behouden blijven zolang de opgave voor de Rijntakken binnen kerngebieden nog niet is gerealiseerd. De kerngebieden kunnen ook richting geven aan de realisatie van compensatie en mitigatie opgaven (concept beheerplan Rijntakken, december 2012)". In de toetsing houden we rekening met deze kerngebieden.

Referentiedatum

Bij het bepalen van effecten op de instandhoudingsdoelen is het belangrijk een referentiesituatie te hanteren. Zonder ijkpunt kunnen de effecten op de instandhoudingsdoelen niet goed in beeld worden gebracht. Door een aantal uitspraken van de Raad van State is inmiddels bekend dat voor Habitatrichtlijngebieden de datum van aanwijzing als Habitatrichtlijngebied, ofwel maart 2004, gehanteerd dient te worden. Indien het gebied zowel Vogelrichtlijn als Habitatrichtlijn is, geldt de datum van aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied: december 2000. Voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel is onbekend wat de oppervlakte en kwaliteit was van de habitattypen op deze referentiedata. Daarom wordt in deze toetsing uitgegaan van de huidige situatie waarbij de habitattypenkaart (Rijkswaterstaat, 2012) de belangrijkste bron is.

Methode bepalen oppervlakte en kwaliteit H91E0 Zachthoutooibos

Oppervlakte

De ligging en begrenzing van het habitattype staan weergegeven op de habitattypenkaart uit 2014 van de provincie Gelderland.

Kwaliteit

In de definitietabel (Ministerie van EL&I, 2009) en uitgebreider beschreven in de profielendocumenten (Ministerie van EL&I, 2008) van het habitattype zijn de volgende kenmerken voor een goede kwaliteit opgenomen.

- Vegetatietype
- Aanwezigheid van oude bomen en/of dikke dode bomen
- Oppervlakte: goede kwaliteit bestaat uit ten minste 25 ha
- Periodieke overstroming aanwezig
- Wilgen domineren
- Aanwezigheid exoten < 5 %
- Veel epifyten aanwezig

In deze documenten ontbreken voor het habitattype 'H91E0 Zachthoutooibossen' duidelijke criteria voor wat betreft de minimale omvang en leeftijd. In het kader van het Programma Stroomlijn (Th. de Jong et al. 2012) heeft EcoGroen Advies hiervoor een methode ontwikkeld, die door bevoegd gezag is erkend. Als minimum oppervlakte geldt 1.000 m² en een breedte van 20 m op basis van stamafstanden. Bomen moeten minimaal 5 m hoog zijn. Daarnaast is gekeken naar de ruimtelijke ligging in relatie tot de functie van het element voor kenmerkende fauna zoals de bever (gidsoort). Naast het hiervoor genoemde oppervlaktecriterium gaat het daarbij vooral om de actuele of potentiële functie van elementen als leefgebied (bijvoorbeeld actueel foerageergebied nabij een vaste verblijfplaats) of stepping stone. Door een reeks stepping stones ontstaat een samenhangende structuur van leefgebieden voor bevers waardoor uitwisseling tussen kernleefgebieden mogelijk is.

Methode bepalen overige habitattypen

Door Ecogroen is op basis van de vegetatiekartering bepaald welke associaties aanwezig zijn (conform Schaminée et al. 2010). De beoordelingscriteria voor het bepalen van de aanwezigheid, begrenzing en kwaliteit van een vegetatie (associatie) als habitattype, zijn aangegeven in de definitietabel (Ministerie van EL&I, 2009) en uitgebreider beschreven in de profielendocumenten (Ministerie van EL&I, 2008). Op basis van deze documenten is voor de gekarteerde associaties bepaald of een habitattype al dan niet aanwezig is. Op basis van de veldkartering is niet alleen bepaald of een habitattype voorkomt, maar tevens of de ontwikkeling van een vegetatie tot een habitattype in de nabije toekomst mogelijk is. Een dergelijke potentie voor een habitattype is toegekend, indien de voor het habitattype kenmerkende associatie aanwezig is maar de kenmerkende / typische plantensoorten op dit moment (nog) niet of nauwelijks voorkomen.

2.3 Methode Flora- en faunawet

De eerste stap is het bepalen van de aanwezige beschermde soorten op de locaties. Hiervoor zijn de volgende gegevens gebruikt:

- Natuurtoets KRW-Maatregelen (Oranjewoud, 2012)
- Veldonderzoek Ecogroen 2011, 2012 en 2013
- Een veldonderzoek februari 2013 (Tauw, 2013)
- Onderzoekgegevens Programma Stroomlijn (Rijkswaterstaat, 2012)
- Onderzoekgegevens Ruimte voor de Rivier-projecten (Rijkswaterstaat, 2012)
- Verspreidingsgegevens Staatsbosbeheer
- Gegevens Beverwerkgroep IJssel

Met behulp van bovenstaande gegevens zijn de soorten geselecteerd die mogelijk in de plangebieden voorkomen. Dit is het vertrekpunt van de toetsing aan de Flora- en faunawet.

De toetsing is vervolgens uitgevoerd door de volgende stappen te doorlopen:

1. Op welke beschermde soorten zijn effecten op voorhand uitgesloten?
2. Voor welke soorten is een nadere toetsing noodzakelijk?
3. Effectbeoordeling op deze soorten op basis van het voorlopig ontwerp van de KRW-maatregelen (Tauw, 2013)
4. Welke mitigerende maatregelen zijn nodig?
5. Is een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig en kan deze worden verleend?

3 Algemene toetsing geulen

Een aantal beschermde natuurwaarden komen op alle locaties voor. Deze worden in dit hoofdstuk getoetst. Vervolgens worden de locaties separaat getoetst. De conclusies van deze algemeen voorkomende waarden worden per locatie wel genoemd maar verder niet meer onderbouwd. Voor de Natuurbeschermingswet moet voor alle locaties getoetst worden op het leefgebied van rivierdonderpad en afname in leefgebied van niet-broedvogels. Voor de Flora- en faunawet betreft het de rivierdonderpad en algemene broedvogels.

3.1 Algemeen

De uitvoering van de werkzaamheden is in hoofdlijnen per maatregel gelijk. Alleen de duur van de uitvoering verschilt, dit is daarom per locatie opgenomen. In het ontwerp is al rekening gehouden met beschermde natuurwaarden. Deze zijn in het rapport als ontwerpmaatregel beschreven.

De volgende werkzaamheden worden uitgevoerd:

- Het ontgraven van grond geschiedt vanaf de kant met een hydraulische kraan. Bij graafwerkzaamheden in of nabij water (bijvoorbeeld kolken) kan worden gewerkt met een kraan vanaf een ponton. De kraan laadt de grond in dumpers of vrachtwagens die bij voorkeur door middel van een laad- en losponton gelost worden in beunbakken of anders via de openbare weg de grond afvoeren
- Aanvoer van materieel en klein materiaal zoals duikers en toebehoren voor de bodembescherming gebeurt via de weg of water
- Opschonen terrein
- Aanleg / in stand houden laadponton
- Verwijderen van enkele bomen ter hoogte van de uitstroomopening en hergebruik van het hout in de geul
- Bij het transport over land kan een bouwweg worden aangebracht van rijplaten. Bij een lange uitvoeringsduur kan de aannemer ook kiezen voor het tijdelijk aanleggen van een bouwweg met menggranulaat

3.2 Natuurbeschermingswet: effecten alle geulen

Rivierdonderpad: effecten in- en uitstroomopening

Bij het graven van in- en uitstroomopening voor de geulen wordt stortsteen in de IJssel verwijderd. Deze stortstenen zijn het leefgebied van rivierdonderpad. Met uitzondering van Rammelwaard liggen de in- en uitstroomopening in kribvakken die niet zijn aangewezen voor de Habitatrichtlijn. Op deze locaties gelden daarom geen doelen voor de rivierdonderpad.

Hoewel deze leefgebieden strikt genomen geen onderdeel zijn van het Natura 2000-gebied, kan er mogelijk wel een effect (door externe werking) zijn op het instandhoudingsdoel van de rivierdonderpad. Deze mogelijke externe werking wordt in deze paragraaf voor alle geulen gezamenlijk behandeld. Uitzondering hierop is de Rammelwaard. In de Rammelwaard is het betreffende kribvak wel aangewezen voor de Habitatrichtlijn. De effecten in deze locatie wordt in deze paragraaf gezamenlijk met de externe werking op de andere locaties getoetst.

Instandhoudingsdoel rivierdonderpad: behoud oppervlakte en kwaliteit leefgebied

De stenen oevers in de kribvakken zijn het leefgebied van de habitatsoort rivierdonderpad. Op alle locaties zijn stenen oevers aanwezig en daarmee geschikt leefgebied voor de rivierdonderpad.

De vrijgekomen stortstenen worden voor een deel gebruikt voor het vastleggen van in- of uitstroomopeningen van de geulen. Daarnaast wordt er in de geulen nieuw leefgebied ontwikkeld door dood hout in de geulen. Er is daardoor sprake van een netto verplaatsing van geschikt leefgebied buiten het Natura 2000-gebied naar nieuw leefgebied binnen het Natura 2000-gebied. De effecten van het verwijderen van stortstenen zijn daarom tijdelijk. Binnen het Natura 2000-gebied ontstaat een toename in leefgebied voor de rivierdonderpad. De uitvoering van de werkzaamheden gebeuren conform Gedragscode Flora- en faunawet van Rijkswaterstaat. Hierdoor worden negatieve effecten zo veel mogelijk voorkomen.

Daarnaast wordt de rivierdonderpad bedreigd door uitheemse grondels. In 2013 heeft onderzoek aangetoond dat de rivierdonderpad in dichtheid afneemt als gevolg van de opkomst van uitheemse grondels (Kessel et al., 2013). Dit effect wordt ook in de IJssel verwacht. In dit zelfde onderzoek wordt geconcludeerd dat niet-natuurlijke stortstenen oevers hoge dichtheden grondels faciliteren. Het onderzoek beveelt daarom aan het gebruik van stortsteen zoveel als mogelijk te vermijden. Daarnaast wordt aanbevolen natuurlijke oevers in te richten. Hierdoor worden hoge grondeldichtheden voorkomen en dit draagt daardoor bij aan het beperken van negatieve effecten op inheemse soorten.

Conclusie

Er is een afname in leefgebied buiten Natura 2000, maar een toename in leefgebied binnen Natura 2000. Een significant effect is daarom uitgesloten.

3.3 Flora- en faunawet soorten op meerdere locaties

Een aantal soorten komen op alle locaties voor. Deze soorten worden in deze paragraaf voor alle locaties gezamenlijk getoetst. Ze blijven bij de toetsing per locatie verder buiten beschouwing.

Algemene broedvogels geulen

Op en nabij alle locaties voor de geulen broeden verschillende soorten vogels. Zowel soorten van bos en struikgewas als van open graslanden zijn op de locaties aanwezig. Alle soorten vogels zijn tijdens het broeden beschermd. Om verstoring te voorkomen dienen de werkzaamheden voor alle locaties buiten het broedseizoen uitgevoerd te worden. Een andere mogelijkheid is om tijdens het broedseizoen een broedvogelcheck uit te voeren. Als hieruit blijkt dat binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden geen broedende vogels aanwezig zijn, kan tijdens het broedseizoen worden gewerkt. Tevens kunnen vooraf maatregelen getroffen worden om te voorkomen dat vogels in of nabij het plangebied gaan broeden, zolang dit geen negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelen Natura 2000. Hiervoor wordt een werkprotocol gemaakt en de werkzaamheden worden onder begeleiding van een deskundige uitgevoerd.

Conclusie: Geen werkzaamheden tijdens de broedperiode, of nadat is vastgesteld dat geen broedende vogels aanwezig zijn. De Flora- en faunawet wordt dan niet overtreden, een ontheffing is niet nodig.

Rivierdonderpad geulen

Op alle locaties worden in- en/of uitstroomopeningen gecreëerd waarbij de oever van de IJssel wordt ontsteend en/of vergraven. Het gaat om enkele honderden meters voor de geulen. De oevers van de IJssel zijn het leefgebied van de rivierdonderpad (Oranjewoud, 2012). Daarnaast komt de soort ook voor in de plassen binnen de locatie Buitenwaarden Wijhe. Voor alle locaties geldt daarom dat getoetst moet worden op effecten voor deze soort.

De IJssel is ongeveer 125 km lang en aan beide oevers zijn voor het overgrote deel stortstenen en andere verhardingen aanwezig. Er blijft daardoor met zekerheid voldoende potentieel leefgebied aanwezig in de IJssel. Bovendien worden in de geulen houtstructuren aangelegd die als nieuw leefgebied dienen. Er is daardoor sprake van een verplaatsing aan geschikt leefgebied voor de rivierdonderpad. De effecten van het verwijderen van stortstenen zijn daarom tijdelijk, na afronding van de werkzaamheden is weer evenveel leefgebied voor de rivierdonderpad aanwezig. De uitvoering van de werkzaamheden gebeuren conform Gedragscode Flora- en faunawet van Rijkswaterstaat. Hierdoor worden negatieve effecten zo veel mogelijk voorkomen, bijvoorbeeld door het ontzien van de gevoelige perioden en maatregelen om verstoring zo veel mogelijk te beperken.

Conclusie: Omdat wordt gewerkt conform de Gedragscode Flora- en faunawet Rijkswaterstaat, is een ontheffing niet nodig.

8 Welsumerwaarden

8.1 Plangebied en ontwikkeling

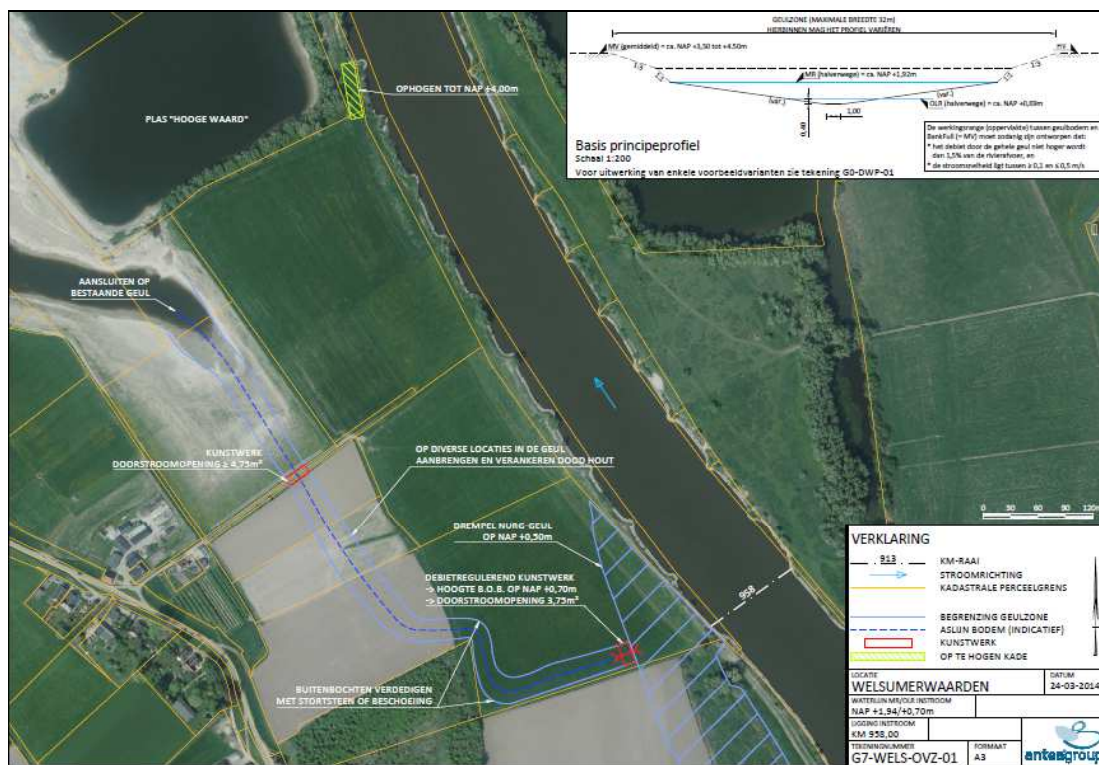
De Welsumerwaarden ligt in de middenloop van de IJssel, stroomafwaarts van Olst, aan de westelijke oever. De IJssel bij de Welsumerwaarden kent ruime meanderbochten. De geplande maatregel sluit aan op de hoogwatergeul, welke recent is uitgevoerd. Het traject dat binnen de KRW-uitvoering valt, kent hoofdzakelijk agrarisch landgebruik en is in eigendom van Bureau Beheer Landbouwgronden, Staatsbosbeheer en particulieren.

Figuur 8.1 Plangebied

Tabel 8.1 Eigenschappen Welsumerwaarden

Omschrijving	Beschrijving
Ligging	Km 956.67 - km 958.04
Provincie	Overijssel
Lengte maatregel	2.162 meter

Figuur 8.2 Maatregelenkaart Welsumerwaarden

Ontwikkeling

- Een nieuw aan te leggen geul wordt gecombineerd met de hoogwatergeul die momenteel gerealiseerd wordt in de Welsumerwaarden
- De ligging van de geul wordt hoofdzakelijk bepaald door de aanwezigheid van particuliere gronden (de eigendomssituatie is hier recentelijk gewijzigd). In verband met particuliere eigendommen is het niet mogelijk om de geul flauw meanderend richting de bestaande geul te ontwerpen
- De twee scherpe bochten worden vastgelegd om erosie van de particuliere eigendommen te voorkomen. In de volgende buitenbocht kan de geul vrij eroderen in een oeverwal
- De instroomopening wordt vastgelegd in stortsteen
- Ten noorden van het plangebied wordt de oever opgehoogd
- De geschatte uitvoeringsduur is 26 dagen

Beheer

- In de huidige situatie zijn de gronden van Staatsbosbeheer in agrarisch gebruik en worden intensief beweid van 1 mei tot 1 november
- In het toekomstig beheer wordt de geul uitgerasterd en vindt hier maaibeheer plaats, wat past bij de klasse Gras en Akker met structuurtype natuurlijk grasland

8.2 Toetsing Natuurbeschermingswet Welsumerwaarden

8.2.1 Relevante beschermde waarden

Het plangebied ligt alleen in Vogelrichtlijngebied. Er hoeft daarom alleen getoetst te worden op effecten op vogels.

Broedvogels

Er is geen bestaand of potentieel broedgebied voor kwalificerende soorten aanwezig. Effecten op broedvogels zijn op voorhand uitgesloten.

Niet-broedvogels

De Welsumerwaarden heeft geschikt leefgebied voor vogels van open water en is geschikt voor soorten van graslanden. De graslanden dienen als leefgebied voor steltlopers of als foerageergebied voor eenden en ganzen.

8.2.2 Toetsing Instandhoudingsdoelen Welsumerwaarden

Niet-broedvogels

De werkzaamheden kunnen plaatselijk en tijdelijk soorten op open water verstoren. Vooral grote groepen ganzen en eenden zijn snel verstoord en vliegen al op grote afstand op. Van de kwalificerende soorten zijn kolgans en grauwe gans het meest gevoelig voor verstoring met een verstoringsafstand van 500 m (Krijgsveld et al., 2008). De overige soorten hebben een verstoringsafstand van tenminste 150 m. Gelet op deze verstoringsafstanden kan tijdens de werkzaamheden aan de zuidelijke rand van de plassen verstoring optreden. De vogels zullen tijdens de werkzaamheden verplaatsen naar het noordelijke deel van de plas of deze plas verlaten en uitwijken naar onverstoord open wateren of graslanden.

Er is voldoende alternatief leefgebied beschikbaar in de omgeving. Een geschikte uitwijklocatie zijn de plassen aan de overzijde van de rivier, in de Roetwaarden. Deze liggen buiten de verstoringsinvloed van de werkzaamheden. De werkzaamheden zijn van korte duur, 26 dagen. Gelet hierop is sprake van een tijdelijke en plaatselijke verstoring. De verstoring zorgt met zekerheid niet voor aantasting van de instandhoudingsdoelen. Na afronding van de werkzaamheden blijft het plangebied geschikt als leefgebied voor alle soorten niet-broedvogels.

De graslanden zijn van belang voor trekkende en overwinterende steltlopers, grasetende eenden, ganzen en zwanen. Voor al deze soorten betreffen de instandhoudingsdoelen behoud van oppervlakte en kwaliteit van het leefgebied.

Steltlopers

Het Natura 2000-gebied is aangewezen voor niet-broedende scholekster, Kievit, grutto, wulp en tureluur. De maatregelen zorgen voor een permanent natte zone in de graslanden. Steltlopers gebruiken dergelijke natte zones als rustplaats tijdens de trekperiode. De slikkige oevers zorgen ook voor geschikt foerageergebied voor deze soorten. Alhoewel de graslanden in intensief agrarisch beheer zijn en hierdoor niet optimaal voor steltlopers kunnen de aanwezige vogels tijdelijk en plaatselijk worden verstoord. Aangezien in de directe nabijheid voldoende uitwijkmogelijkheden zijn, leidt deze verstoring niet tot negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen.

Grasetende eenden, ganzen en zwanen

Het Natura 2000-gebied is aangewezen voor vijf overwinterende en grasetende watervogels (grauwe gans, kolkans, smient, kleine zwaan en wilde zwaan). Door de nevengeul verdwijnt 1,5 ha van het grasland binnen het plangebied. Gelet op het grote areaal aan grasland dat onaangetast blijft, is dit oppervlak te klein om een effect op de instandhoudingsdoelen te veroorzaken. In de cumulatietoets (Hoofdstuk 14) moet wel bekeken worden of er in combinatie met andere projecten voldoende grasland overblijft.

Tijdens de werkzaamheden kunnen aanwezige vogels tijdelijk en plaatselijk worden verstoord. Aangezien in de directe nabijheid voldoende uitwijkmogelijkheden zijn, leidt deze verstoring niet tot negatieve effecten op het instandhoudingsdoel.

Wintertaling

De maatregelen hebben een positief effect op het instandhoudingsdoel van de wintertaling. Door de ontwikkeling van moerassige vegetaties op de oevers ontstaat nieuw leefgebied voor deze soort.

Conclusie niet-broedvogels

- Voor grasetende soorten is een kleinschalige afname in foerageergebied. Deze veroorzaakt geen effecten op de instandhoudingsdoelen
- De verstoring tijdens de werkzaamheden is tijdelijk, 26 dagen en plaatselijk. De instandhoudingsdoelen worden met zekerheid niet geschaad
- In de cumulatietoets wordt bepaald of de kleinschalige afname in grasland en de verstoring in combinatie met andere projecten een effect op de instandhoudingsdoelen veroorzaken
- De ontwikkeling zorgt voor een uitbreiding van leefgebied van de wintertaling en steltlopers. Voor deze soort is er een positief effect op het instandhoudingsdoel

8.2.3 Conclusie Natuurbeschermingswet Welsumerwaarden

Conclusie niet-broedvogels

- Voor grasetende soorten is er een afname in foerageergebied. In de cumulatietoets wordt bepaald of deze afname in combinatie met andere projecten een effect op de instandhoudingsdoelen veroorzaken
- De verstoring tijdens de werkzaamheden is tijdelijk en plaatselijk. De instandhoudingsdoelen worden met zekerheid niet geschaad
- De ontwikkeling zorgt voor een uitbreiding van leefgebied van de wintertaling. Voor deze soorten is er een positief effect op het instandhoudingsdoel

8.3 Toetsing Flora- en faunawet Welsumerwaarden

8.3.1 Relevante soorten

Uit verspreidingsgegevens (zie paragraaf 2.1) en veldonderzoek blijkt dat behalve algemene broedvogels en rivierdonderpad geen beschermde soorten aanwezig zijn. Deze soorten zijn al in paragraaf 3.1 behandeld. Aanvullende maatregelen voor andere soorten zijn niet nodig.

8.4 Samenvatting conclusies Welsumerwaarden

Conclusie niet-broedvogels

- Voor grasetende soorten is een afname in foerageergebied. In de cumulatietoets wordt bepaald of deze afname in combinatie met andere projecten een effect op de instandhoudingsdoelen veroorzaken
- De verstoring tijdens de werkzaamheden is tijdelijk en plaatselijk. De instandhoudingsdoelen worden met zekerheid niet geschaad
- De ontwikkeling zorgt voor een uitbreiding van leefgebied van de wintertaling. Voor deze soorten is er een positief effect op het instandhoudingsdoel
- Er zijn geen mitigerende maatregelen nodig.

Conclusie Flora- en faunawet

Uit verspreidingsgegevens (zie paragraaf 2.1) en veldonderzoek blijkt dat behalve algemene broedvogels en rivierdonderpad geen beschermde soorten aanwezig zijn. Deze soorten zijn al in paragraaf 3.1 behandeld. Aanvullende maatregelen voor andere soorten zijn niet nodig.

11 Cumulatie

Uit de toetsing is gebleken dat mogelijke negatieve effecten optreden op onderstaande beschermde waarden. Deze effecten zijn met zekerheid niet significant. In dit hoofdstuk wordt bepaald of ze in samenhang met andere projecten alsnog een significant negatief effect veroorzaken.

- De kap van enkele bomen binnen het habitatype H91E0 zachthoutoobos voor de aanleg van de geul
- Tijdelijke verstoring habitatoorten: bittervoorn, kleine modderkruiper en bever
- Afname van ongeveer 27,6 ha foerageergebied grasetende vogels
- Tijdelijke verstoring van niet-broedvogels

11.1 Kap bomen Zachthoutoobos

Op twee locaties, Gelderse Toren en Katerstede worden bomen gekapt in het zachthoutoobos om ruimte te maken voor de geul. De locaties vallen niet binnen een kerngebied voor zachthoutoobos. Er is geen sprake van een afname in oppervlak van het habitatype omdat tevens voldoende zachthoutoobos wordt ontwikkeld. Door de aanleg van de geul neemt de dynamiek binnen het zachthoutoobos toe, dit vergroot op termijn de kwaliteit van het bos. Er zijn geen vergunde projecten binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel die negatief cumuleren met de maatregelen op deze locaties. In de afgegeven vergunning voor Stroomlijn wordt de kap van het oobos ruimschoots gemitigeerd met gebieden waar zachthoutoobos vrij kan ontwikkelen. Er is daarom geen sprake van cumulatie tot significant negatieve effecten.

11.2 Tijdelijke verstoring habitatoorten

De verstoring van bittervoorn, kleine modderkruiper en bever is tijdelijk en zeer lokaal. Voor alle locaties geldt dat binnen het plangebied zelf en direct omgeving, voldoende uitwijk locaties aanwezig zijn. In de plangebieden vinden gelijktijdig met de KRW-werkzaamheden geen andere projecten plaats die de soorten kunnen verstoren. Een cumulatief significant effect is daarom uitgesloten.

11.3 Cumulatie afname in grasland

De werkzaamheden van KRW IJssel Cluster III zorgen voor een afname in grasland van in totaal 27,6 ha. Dit betekent een afname in foerageercapaciteit van grasetende vogels. De foerageercapaciteit van het gebied kan worden uitgedrukt in kolgansdagen. Een kolgansdag vertegenwoordigt een foerageercapaciteit die nodig is om één kolgans één dag te voeden. De voedselbehoefte van andere grasetende soorten kan worden omgerekend in kolgansdagen (Voslamber & Liefing, 2011). De instandhoudingsdoelen zijn uitgedrukt in seizoensgemiddelden. De seizoensgemiddelden kunnen worden omgerekend naar de benodigde foerageercapaciteit.

Hierbij dient rekening te worden gehouden met onderstaande foerageercapaciteit per gewas:

- Cultuurgrasland: 1.600 kolgansdagen per ha
- Natuurlijk hooiland met seizoensbeweiding 600 kolgansdagen
- Bouwland: 450 kolgansdagen per ha
- Natuurlijk grasland (jaarrond begraasd): 290 kolgansdagen per ha

Gelet hierop is de afname aan foerageergebied (uitgaande van cultuurgrasland) 44.160 kolgansdagen. Dit is een worstcase scenario, omdat de afname niet uitsluitend plaatsvindt in cultuurgrasland. Een groot deel bestaat uit oevers, ruigtes en suboptimale graslanden.

IJsseldelta-Zuid en een aantal Ruimte voor de Rivier projecten hebben een permanente invloed op het voedselaanbod voor grasetende niet-broedvogels. Het permanente effect is voor een groot deel van de projecten berekend in het kader van de Passende beoordeling voor de Zomerbedverlaging beneden IJssel [DHV, 2013]. Het resultaat is weergegeven in de volgende tabel.

Tabel Draagkracht Uiterwaarden IJssel (in kolgansdagen) voor grasetende niet-broedvogels

Aanwezige draagkracht nulsituatie (oktober 2005)	9.708.659
Afname door RvR Zomerbedverlaging beneden IJssel	- 39.626
Afname door overige RvR projecten	- 222.768
Afname door IJsseldelta-Zuid	- 36.072
Resterende draagkracht na cumulatie en IJsseldelta-Zuid	9.410.193
Benodigde draagkracht	8.737.443
Resterende overcapaciteit na cumulatie en IJsseldelta-Zuid	672.750

De maatregelen uit KRW IJssel cluster 1 en II zorgen tevens voor een afname van grasland. Onderstaande tabel geeft de cumulatieve afname van cluster 1, II en III.

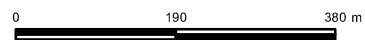
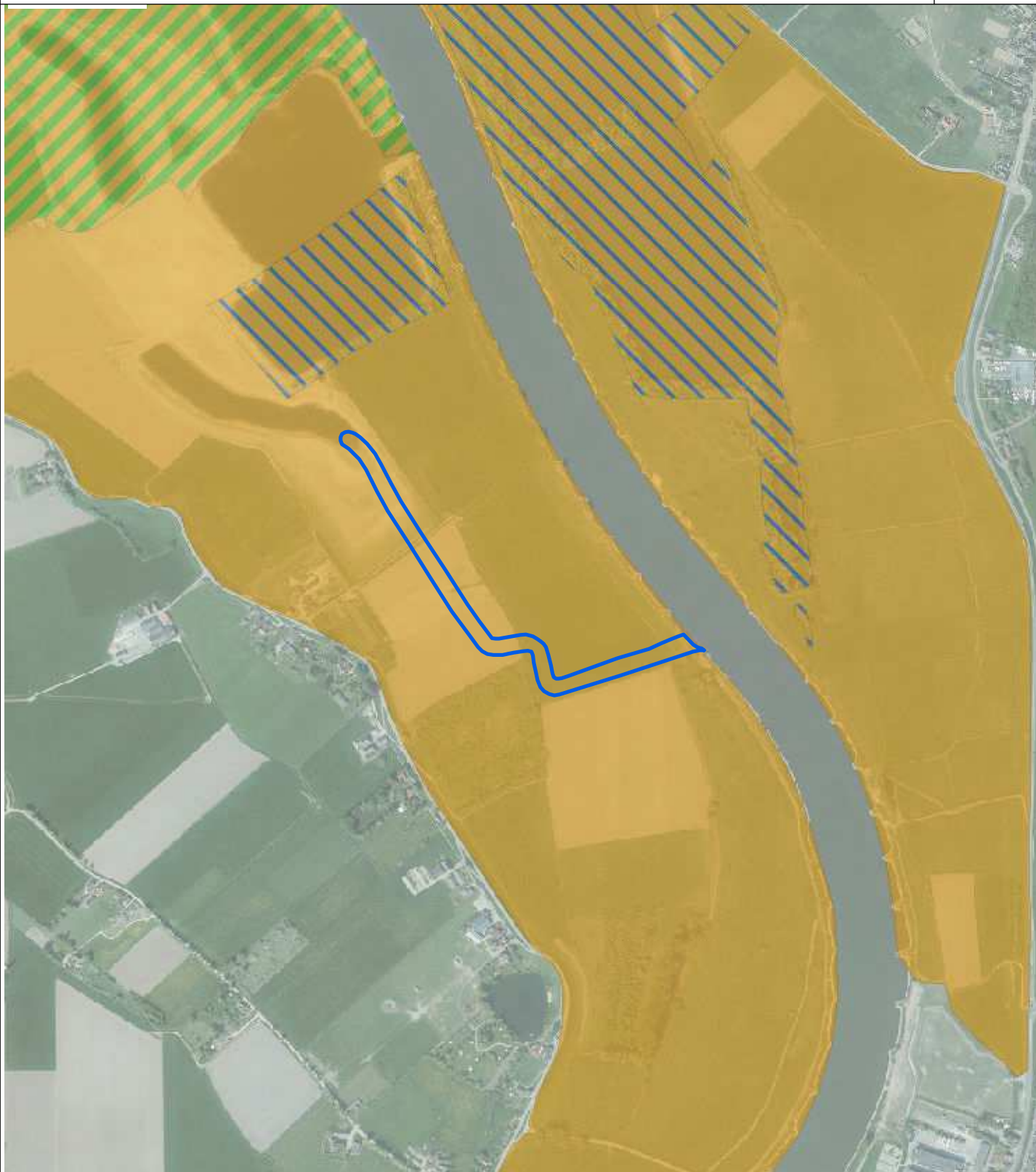
Tabel Draagkracht na cumulatie KRW IJssel cluster 1, 2 (in kolgansdagen)

Resterende overcapaciteit na cumulatie overige ontwikkelingen	672.750
Afname KRW cluster 1	- 3.200
Afname KRW cluster II	- 10.720
Afname KRW Cluster III	- 44.160
Overcapaciteit na KRW cluster 1, II en III	614.670

Uit de berekening blijkt dat de overcapaciteit in de Uiterwaarden IJssel zodanig groot is dat deze het verlies aan voedselaanbod ruimschoots kan opvangen. Er is daarom met zekerheid geen sprake van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van grasetende niet-broedvogels.

11.4 Cumulatie verstoring niet-broedvogels

Uit het vergunningenoverzicht van de provincie Gelderland blijkt dat voor verschillende projecten vergunningen zijn verleend waarbij een tijdelijke verstoring van niet-broedvogels optreedt. Voor zowel de KRW-maatregelen als de overige projecten in het Natura 2000-gebied zijn de effecten door verstoring van niet-broedvogels zijn zeer tijdelijk en plaatselijk. Dit betekent dat hoogstens enkele dagen tot enkele weken per project een verstoring kan optreden. Voor alle projecten geldt dat in de directe nabijheid van de plangebieden voldoende uitwijkmogelijkheden liggen. In deze uitwijkgebieden vinden geen andere verstorende werkzaamheden plaats. Een cumulatief significant effect is daardoor uitgesloten.

Ontwerp geulen

 Geulen

Natura 2000-gebied

Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn

 Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn

Vogelrichtlijn

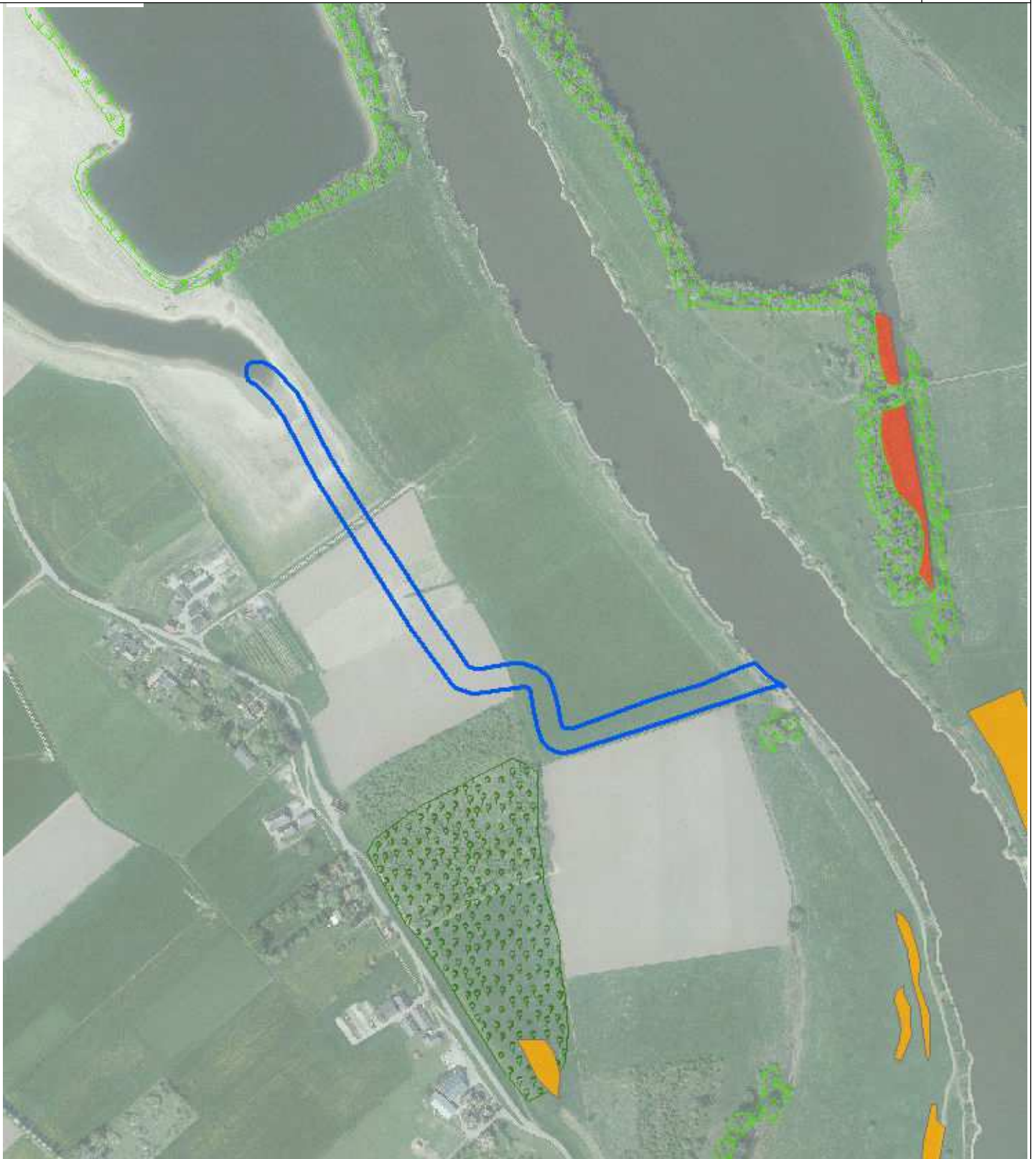
 Vogelrichtlijn + Beschermd Natuurmonument

 Vogelrichtlijn

Oprachtgever Waterschap Vallei en Veluwe	Schaal 1:9000	Status CONCEPT
Project Ontwerp KRW maatregelen IJssel	Formaat A4	Projectnummer 1212731
Onderdeel Habitattypen	Datum 25-06-14 03:57 GeL HMP Gec. #	Tekeningnummer 62

Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon (0570) 69 99 11
Fax (0570) 69 96 66

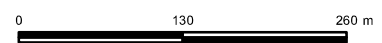

Habitattypen 2014

- Ruigten en zomen, droge bosranden (H6430C)
- Vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen (H91E0A)
- ZGH3150
- ZGH6510A

Ontwerp geulen

- Geulen

Opdrachtgever Waterschap Vallei en Veluwe	Schaal 1:6000	Status CONCEPT
Project Ontwerp KRW maatregelen IJssel	Formaat A4	Projectnummer 1212731
Onderdeel Habitattypen	Datum 25-06-14 03:57 Gel. HMP Gec. #	Tekeningnummer 62
		Postbus 133 7400 AC Deventer Telefoon (0570) 69 99 11 Fax (0570) 69 96 66